

Hitta de dolda orden

En uppgift från Vätternliv.se

VILKA ORD KAN DU HITTA?

Vilka ord kan du hitta som kan kopplas till Vättern? Läs från alla håll. Det finns minst 40 ord.

K	S	T	E	N	S	I	M	P	A	A	M	M	K	L	O	P	T	T
N	A	M	A	T	R	I	K	Ö	L	V	I	K	L	I	P	P	O	R
I	G	Ä	D	D	A	L	L	G	R	Ö	N	A	L	G	E	R	E	V
T	B	L	I	S	I	G	N	A	L	K	R	Ä	F	T	A	O	I	A
A	W	E	V	A	T	T	E	N	I	O	J	G	E	J	K	F	Å	D
S	V	J	A	D	O	L	K	D	K	A	R	L	S	B	O	R	G	S
K	R	S	S	Å	F	I	S	K	T	Ä	R	N	A	H	E	D	J	T
E	A	E	S	F	R	V	A	T	T	E	N	P	I	L	Ö	R	T	E
R	S	V	I	L	O	V	K	Ö	S	O	R	V	L	O	Å	D	I	N
S	A	N	D	S	T	R	A	N	D	E	S	J	D	G	N	L	Ä	A
U	M	Å	I	H	D	V	Ä	T	T	E	R	N	R	Ö	D	I	N	G
N	B	L	D	V	I	S	I	N	G	S	Ö	H	I	C	V	H	R	O
D	R	S	E	O	K	F	Ö	R	I	N	G	A	H	J	O	J	E	L
I	A	Ä	F	Y	T	O	P	L	A	N	K	T	O	N	G	T	F	T
L	X	V	J	O	G	S	J	Ö	M	S	G	Å	S	L	K	A	I	R
T	E	M	S	L	I	D	E	T	L	C	L	A	T	O	L	M	S	O
E	N	C	S	E	G	E	L	B	Å	T	N	Ö	E	J	A	H	K	L
R	B	E	I	H	F	O	S	I	Ä	S	K	Z	N	Å	L	Ö	M	L
J	Ö	N	K	Ö	P	I	N	G	J	E	S	G	A	C	A	N	Å	S
U	M	O	J	K	Å	G	V	F	N	Ä	T	H	R	B	T	E	S	L
A	B	B	O	R	R	E	Å	K	I	O	R	Ö	S	Å	O	T	M	Ä
L	O	T	T	O	K	R	Å	L	K	H	A	F	I	E	M	T	E	N
L	N	Ä	C	K	R	O	S	S	K	A	N	O	T	S	F	O	L	D
R	S	T	O	R	S	K	A	R	V	I	D	K	L	O	T	B	R	A

OBS!

Kolla både
vågrätt, lodrätt
och baklänges!

Och du,
det finns en fisk
insmusslad som
inte hör till
Vättern – vad
heter den?

Svar:

FACIT – ORDEN

Ord som finns i rutan

I ordflätan kan du hitta nedanstående ord – och kanske ännu fler?

- **Ord som kan kopplas till en sjö:**
sjö, klippor, vatten, vass, sandstrand, strand, sand, segelbåt, stenar, kanot, krok, botten, nät
- **Djur:**
vätternröding, braxen, öring, gädda, sarv, abborre, stensimpa, ål, signalkräfta, trollslända, storskarv, fisktärna, fiskmå
- **Växter:**
näckros, vattenpilört, nålsäv, alger, grönalger, fytoplankton
- **Platsnamn:**
Vättern, Vadstena, Karlsborg, Hjo, Motala, Askersund, Visingsö, Jönköping

FACIT – HÄR FINNS ORDEN

Här hittar du de utplacerade orden som kan kopplas till Vättern markerade i ordflätan. En del ord delar på samma bokstäver.

K	S	T	E	N	S	I	M	P	A	A	M	M	K	L	O	P	T	T
N	A	M	A	T	R	I	K	Ö	L	V	I	K	L	I	P	P	O	R
I	G	Ä	D	D	A	L	L	G	R	Ö	N	A	L	G	E	R	E	V
T	B	L	I	S	I	G	N	A	L	K	R	Ä	F	T	A	O	I	A
A	W	E	V	A	T	T	E	N	I	O	J	G	E	J	K	F	Å	D
S	V	J	A	D	O	L	K	D	K	A	R	L	S	B	O	R	G	S
K	R	S	S	Å	F	I	S	K	T	Ä	R	N	A	H	E	D	J	T
E	A	E	S	F	R	V	A	T	T	E	N	P	I	L	Ö	R	T	E
R	S	V	I	L	O	V	K	Ö	S	O	R	V	L	O	Å	D	I	N
S	A	N	D	S	T	R	A	N	D	E	S	J	D	G	N	L	Ä	A
U	M	Å	I	H	D	V	Ä	T	T	E	R	N	R	Ö	D	I	N	G
N	B	L	D	V	I	S	I	N	G	S	Ö	H	I	C	V	H	R	O
D	R	S	E	O	K	F	Ö	R	I	N	G	A	H	J	O	J	E	L
I	A	Ä	F	Y	T	O	P	L	A	N	K	T	O	N	G	T	F	T
L	X	V	J	O	G	S	J	Ö	M	S	G	Å	S	L	K	A	I	R
T	E	M	S	L	I	D	E	T	L	C	L	A	T	O	L	M	S	O
E	N	C	S	E	G	E	L	B	Å	T	N	Ö	E	J	A	H	K	L
R	B	E	I	H	F	O	S	I	Ä	S	K	Z	N	Å	L	Ö	M	L
J	Ö	N	K	Ö	P	I	N	G	J	E	S	G	A	C	A	N	Å	S
U	M	O	J	K	Å	G	V	F	N	Ä	T	H	R	B	T	E	S	L
A	B	B	O	R	R	E	Å	K	I	O	R	Ö	S	Å	O	T	M	Ä
L	O	T	T	O	K	R	Å	L	K	H	A	F	I	E	M	T	E	N
L	N	Ä	C	K	R	O	S	S	K	A	N	O	T	S	F	O	L	D
R	S	T	O	R	S	K	A	R	V	I	D	K	L	O	T	B	R	A

HANDLEDNING

Syfte med uppgiften

Att på ett enkelt och lustfyllt sätt få en förståelse för och kunskap om den mångfald av växter och djur som finns i och vid Vättern.

OBS! Högstadiet behöver svara på sista frågan i fördjupningsuppgiften för att uppfylla det centrala innehållet i Lgr 11.

TIPS
Låt eleverna hitta på egna korsord, rebusar och tävlingar kopplat till Vättern!

Inledning

Berätta hur detta pass går till. Fråga eleverna om deras erfarenheter av Vättern och om de känner till något om växt- och djurlivet där.

Gå igenom uppgiften muntligt och förtydliga vad som menas med att leta vågrätt, lodrätt och baklänges.

Det kommer att finnas många namn på arter som många elever inte har hört tidigare. Det gör inget. Syftet är att visa på den mångfald som finns och som många inte är medvetna om finns.

För att göra det lättare kan man skriva upp de olika områdena på whiteboarden: djur, växter, platsnamn och andra ord som kan kopplas till en sjö. Ett exempel på den sista kategorin kan vara livboj (ordet finns inte med i korsordet).

Man kan också nämna minsta antalet ord som går att hitta inom varje kategori: 13 djur, 6 växter, 8 platsnamn och 13 övriga ord.

Genomförande

GRUNDUPPGIFT

Dela in eleverna i par och låt dem tillsammans hitta så många ord som möjligt under några minuter. Därefter delas sidan **Facit – Orden** ut till grupperna och eleverna får ytterligare några minuter på sig för att leta upp de ord som de inte har hittat.

FÖRDJUPNING

Informationsinhämtning

Låt de som jobbar i par välja ut ett djur eller en växt som de inte känner till sedan tidigare (eller känner till väldigt lite om) och inhämta fakta om den. Eleverna ska svara på frågorna:

- Vad är kännetecknande för arten?
- Hur vanlig är arten?
- Vilken familj tillhör arten?

- På vilket sätt påverkar människan artens levnadsbetingelser? Hur kan man få till en optimal livsmiljö för arten för att främja en hållbar utveckling? (Viktigt att **Högstadiet** svarar på denna fråga för att uppfylla målet ur Lgr 22).

Tips! Det går även att lägga till ett skapande moment till denna uppgift, då man låter eleven skapa en avbild av arten genom att rita, måla, använda lera, jobba i trä etc.

KÄLLOR TILL MER KUNSKAP

- Kunskapsportal Vätternliv.se
- Appen "Fisknyckeln"
- Boken *Ut och fiska: 100 svenska fiskar i färg*. Bolle, Mathiasson, & Nilsson. Fortuna Förlag.
- Boken *Sveriges sötvattensfiskar*. Wiklund, J. & Ottosson, M. Avium förlag AB.
- Boken *Sjö & älv – en bok om djur och växter i sötvatten*. Lennmark, I.

Avslutning

GRUNDUPPGIFT

Kolla med eleverna vilka djur och växter de inte har hört talas om sedan tidigare. Är det någon som har lyckats hitta vilken fisk som inte hör till Vättern? Svaret är **torsk** som finns i ordet storskarv.

FÖRDJUPNING

Låt eleverna berätta och redovisa fakta som de fått fram om den art som de har valt.

Kopplingar till läroplanen (LGR22)

Nedanstående är ett urval ur LGR22.

GRUNDLÄGGANDE VÄRDEN

Skolväsendet vilar på demokratis grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. [...] Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

SKOLANS UPPDRAG

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv [...] Genom ett *miljöperspektiv* får de

möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

ÖVERGRIPANDE MÅL

Skolans mål är att varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. Skolan har ansvar för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling.

KURSPLAN / SYFTE

Biologi

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som naturbruk, miljö och hälsa. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna främja hållbar utveckling. (s. 154)

Syfte: Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. (s. 154)

CENTRALT INNEHÅLL

Biologi, årskurs 4–6

Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter. (s. 156)

Biologi, årskurs 7–9

Människans påverkan på naturen lokalt och globalt samt hur man på individ- och samhällsnivå kan främja hållbar utveckling. Betydelsen av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. (s. 157)